

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 12/4 2023 s. 1855-1871, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**BİREY VE TOPLUM KONULARININ AKTARIMINDA BİR MATERYAL OLARAK
EĞİTİCİ ÇİZGİ ROMANLAR**

Yavuz TOPKAYA*

Selcen KUMRU**

Orçun BOZKURT***

Geliş Tarihi: 14 Temmuz 2023

Kabul Tarihi: 5 Ağustos 2023

Öz

Toplumların, üyesi olan bireylerde geliştirmeyi amaçladığı nitelikleri öğrenciye kazandırma ile eğitim arasında içli dışlı bir bağ vardır. Bu bağlamda baktığımız zaman eğitim sisteminin parçası olan Sosyal Bilgiler dersi kazanımları ile toplumun istediği donanıma sahip bireyler yetiştirmenin hedeflenmekte olduğu görülmektedir. Bu hedefe ulaşabilme sürecinde ise öğretim ortamları ve materyal varlığı da önemlidir. Bu gerçekten yola çıkarak etkin materyallerden olan çizgi romanın bu hedeflere ulaşma sürecindeki önemi dikkat çekmektedir. Bu araştırmanın temel amacı eğitici çizgi romanın Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarının öğrencilere aktarılması sürecinde kullanımı ile ilgili öğrenci görüşlerinin alınmasıdır. Araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılında Hatay Antakya ilçesinde öğrenim gören 20 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma nitel yönlü bir çalışma olması açısından araştırmada durum çalışması tekniği tercih edilmiştir. Sosyal Bilgiler dersinde 20 öğrencinin yarı yapılandırılmış mülakat formunda yer alan sorulara yönelik cevapları içerik analizine tabi tutularak incelenmiştir. Araştırma sonucunda ulaşılan veriler ışığında çizgi romanlardaki görsellerin ve diyalogların: Hızlı okuma becerisi kazandırdığı, okuma alışkanlığı kazandırdığı, okuma motivasyonu kazandırdığı, okuduğunu anlama becerisini geliştirdiği, sorun çözme becerisi kazandırdığı, empati kurabilme becerisi kazandırdığı, empatik duyguların önemini ortaya koyduğu, etkin konuşmanın ve etkin dinlemenin önemini kavratıldığı, derse aktif katılma oranını arttırdığı, dersi eğlenceli hâle getirdiği ve dersi etkili dinleyebilmeyi olumlu etkilediği gibi çıkarımlara ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Birey ve toplum, eğitici çizgi roman, sosyal bilgiler.

* Doç. Dr.; Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, topkayay@gmail.com.

** Bilim Uzmanı; selcenkumru1978@gmail.com.

*** Doç. Dr.; Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, orcunbozkurt@gmail.com.

Araştırmanın Etik Kurulu İzni: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Alanı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, 07.04.2022 tarih ve 902-01-FR 006 sayılı karar.

EDUCATIONAL COMICS AS A MATERIAL FOR TRANSFERRING INDIVIDUAL AND SOCIETY ISSUES

Abstract

There is an intimate connection between education and providing students with the qualities that societies aim to develop in their members. When we look at it in this context, it is seen that it is aimed to raise individuals who have the equipment that the society wants with the achievements of the Social Studies course, which is a part of the education system. In the process of achieving this goal, teaching environments and material availability are also important. Based on this fact, the importance of comics, which is one of the effective materials, in the process of achieving these goals draws attention. The main purpose of this research is to get students' opinions about the use of educational comics in the process of transferring the achievements of the Social Studies course to the students. The research was carried out on 20 students studying in Hatay Antakya in the 2021-2022 academic year. In terms of being a qualitative study, the case study technique was preferred in the research. The answers to the questions in the semi-structured interview form of 20 students in the Social Studies course were analyzed by subjecting them to content analysis. In the light of the data obtained as a result of the research, the visuals and dialogues in the comics: Gain speed reading skills, gain reading habits, gain reading motivation, improve reading comprehension skills, gain problem-solving skills, gain empathy skills, reveal the importance of empathic feelings, effective speaking and active listening. It has been concluded that it makes the lesson understand the importance of it, increases the rate of active participation in the lesson, makes the lesson fun and positively affects the ability to listen to the lesson effectively.

Keywords: Individual and society, educational comics, social studies.

Giriş

Birey, kendine ait özellikleri olan ve bu özelliklerini muhafaza edebilen, niteliği belli olan varlıktır. Demirkasımoğlu (2015)'na göre ise insan toplum içinde "birey" ifadesi ile yer bulmaktadır. Ayrıca birey, sosyalleşen ve diğer bireylerle beraber yaşayarak farklı iletişimlerde bulunabildiğinden toplum ve birey arasındaki ilişkiyi yorumlayabilmek de bu şekilde mümkün olmaktadır. Bu noktadan hareketle toplum, kendisini devam ettirebilen, belirli bir konumu var olan, varlığı uzunca süren, belirli bir yaşama şeklini benimseyen insanlardan oluşan bir topluluktur (Gül, 2004). Bu tanım çerçevesinde toplum ve insan ilişkisi kısaca ifade edilecek olursa bireyi toplumdaki ayrı düşünmek mümkün değildir. Birbiriyle etkileşim hâlindeki bu bireyler, toplumsallaşmak amacıyla, aralarında var olan birlik duygusunu pekiştirip, toplumsal yapının devamlılığını sağlama noktasında başarıya ulaşabilmektedir (Özmen, 2010).

Ortak kültürü paylaşan bireylerden oluşan toplumsal yapıdaki ilişkilerin çeşitli ve gelişmiş olduğu çağımızda, birey toplumdaki iletişimi, aileden başlayıp toplum yapısındaki kurumsal düzen çerçevesinde öğrenmelidir. Öğrencinin bu bilgilerin hepsini aile bireylerinden öğrenmeye çalışması olanaksızdır. Bundan dolayı çağımızda öğrenciye toplum yapısını ve kurumsal işlevleri öğretme sorumluluğunu eğitim kurumları üstlenmiştir (Safran, 2015).

Eğitim kurumları tarafından üstlenilen bu eğitimsel faaliyetlerden bahsedebilmek için ise toplumsallaşmış bir yapının oluşması şartının olduğu söylenebilir. Topluma ait kültürü ifade eden yaşam biçimine ve toplumsal yaşama uyum için bireyin donanımlı hâle

getirilmesiyle eğitim arasında içli dışlı bir bağ vardır (Gül, 2004). Eğitim sistemi bu içli dışlı bağı kurabilmek ve hedeflerine ulaşabilmek için öğretim programlarından yararlanır. Öğretim programlarının eğitim sistemindeki varlığı Gürbüz (2013)'e göre hem eğitim sistemi ve öğrenci açısından hem de öğretmen açısından oldukça büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda bakıldığında toplumların, üyesi olan bireylerde geliştirmeyi amaçladığı nitelikleri eğitim programları vesilesiyle ortaya koyduğu ve bu programların eğitim kurumlarında uygulanması ile bireylere bu nitelikleri kazandırmak amacıyla çabaladığı söylenebilir. Bu çaba çerçevesinde bakınca bireylerin toplumdaki rollerini anlamaları toplumsal gelişmedeki rollerini fark etmelerini sağlayabilir (Turan, 2019).

Bu açıdan eğitim sistemi ile genç nesillerin üyesi bulunduğu toplumun ve devletin genel yapısıyla örtüşen barışçıl, hoşgörülü, farklı düşüncelere saygılı, toplumun sorunlarına duyarlı olmak gibi çağımız toplumlarının ihtiyaçları olan bu değerlerle donanmış, etkin ve demokrat birer vatandaş olarak yetişmeleri hedeflenmektedir (Turan ve Yıldırım, 2019). Bu amacı hedefleyen bu değişimin, eğitim sisteminde uygulanmasının, bireysel ve toplumsal ihtiyaçların karşılanmasıyla yakın bir ilgisi vardır (Dinç, 2014). Eğitim sisteminde bahsedilen bu amaca ulaşabilmek Sosyal Bilgiler dersi içeriği ile sağlanmaya çalışılmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi, Türkal (2000)'a göre vatandaşlık becerilerinin geliştirilebilmesi amacıyla sosyal ve beşer bilimleri harmanlayan bir alan iken, yurttaşlık becerileri kazandırabilmek amacıyla zanaat, literatür ve sosyal bilimlerden oluşan disiplinler bir yapıda birleşmesi ile ortaya çıkan bir alandır. Bu tanımlardan hareketle Sosyal Bilgiler dersinin hedefi “insanın toplumsal bir varlık oluşunu gerçekleştirebilme” şeklinde ifade edildiği söylenebilir (Doğanay, 2008). Bireyin toplumdaki ve yaşadığı çevredeki etkileşim sürecini ele alan Sosyal Bilgiler dersi (Doğanay, 2008), bu çerçeveden bakıldığında öğrencilerin sosyalleşmesi ve toplum yaşamını algılayabilmesi ve toplum yaşamını yorumlayarak bu toplumsal yapının parçası olabilmesi için önemlidir.

Sosyal Bilgiler dersinin programı incelendiğinde program içeriğinin bireyi topluma kazandırmadaki rolü göze çarpmaktadır Safran (2015)'a göre Sosyal Bilgiler dersinin konusu birey ve yaşantılarıdır. Bu çerçeveden bakıldığında, fertlerin toplumda etkili birer yurttaş olabilmeleri amacıyla önemi büyük olan Sosyal Bilgiler dersinin varlığının (Öztürk ve Kafadar, 2020) toplumsallaşma sürecinde öneminin büyük olduğu söylenebilir. Özmen (2010)'e göre ise, Sosyal Bilgiler dersi, bireylerin toplumda aktif birer yurttaş olabilmelerinde ve yaşamlarını bu şekilde sürdürebilmelerinde azımsanmayacak bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler programı incelendiğinde programda bulunan genel amaçlara, öğrenme alanları kapsamında belirlenen edinimlerle ulaşabilmek hedeflenmiştir (TTKB, 2015).

MEB (2005)'e göre öğrenme alanını tanımlayacak olursak öğrenme sürecini planlayan yapıdır denilebilir. Literatürdeki diğer kaynaklara göre öğrenme alanını tanımlarsak; Selvi (2018)'ye göre birbiriyle ilintili olabilen bilginin, becerinin ve değerlerin topluca belirtildiği, öğrenme sürecini organize eden disiplinler bir yapı olarak ifade edilirken, Turan ve Yıldırım (2019)'a göre de öğrenme alanları, toplumun gerçeklik boyutunun aydınlanmasını sağlayan ışık kaynakları olarak ifade edilmektedir.

2017 yılında yapılandırılan Sosyal Bilgiler öğretim programı 7 adet öğrenme alanı etrafında oluşturulmuştur. Bu öğrenme alanlarından biri olan “Birey ve Toplum” öğrenme alanında “ben” ve “biz” olma durumları temeldir (Selvi, 2018). İnsanın bireysel gelişim süreci ve sosyalleştiği çevresinin bu gelişim sürecine katkısının değerlendirildiği “Birey ve Toplum” öğrenme alanı, değişme ve gelişme süreçlerinin devamlılık içermesi nedeniyle uzun bir süreci kapsayabilmektedir (Öztürk Zaimoğlu, 2011). Sosyal Bilgiler dersinin bu öğrenme alanının kazanımları arasında insanların yaşadığı toplumsal yapıda veya diğer toplumsal yapılarda net bir şekilde yurttaş rolünü oynayabilmesi açısından ihtiyacı olan bilgi, yetenek, tavır ve yönelimlerden söz etmek mümkündür (Öztürk ve Kafadar, 2020). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında mevcut olan öğrenme alanlarından biri olan birey ve toplum öğrenme alanı kapsamındaki edinimleri öğrenciye kazandırabilme sürecinde her öğrenciye hitap edebilecek zenginleştirilmiş materyallerin oluşturulması önem arz etmektedir. Bu nedenle derslerin farklı türden materyallerle desteklenmesi ders süreci içerisinde zengin bir öğrenme ortamını oluştururken hem akademik hem de duyuşsal anlamda daha istendik sonuçları da beraberinde getirebilmektedir (Çelik ve İlhan, 2021). Son yıllarda öğretmenlerin birçok farklı türden materyalleri sınıf ortamına taşıdıkları bilinmektedir. Bu materyaller içerisinde özellikle eğitici çizgi romanların önemli bir etki yarattığı görülmüştür (Topkaya, 2016).

Bu bağlamda önem arz eden materyallerden olan çizgi romanı tanımlamak gerekirse, Topkaya (2017)’ya göre eğitici çizgi romanlar, bir zaman dilimi içerisinde gerçekleşen herhangi bir durumun imajlarla birlikte yazıyla ele alınması olayıdır. Şentürk ve Çiçek Şentürk (2023) bu resim ve yazının birleşimi sürecine mizahın da katıldığını belirtmektedir. Topkaya (2014)’nın diğer bir ifadesine göre ise eğitici çizgi roman, imajlarla birlikte yazının bir araya gelmesi neticesinde oluşan ve okuyucu kitlesinde hem görsel hem de sözsözsel algılama becerilerini harekete geçiren popüler bir kültür ürünüdür. Ünal (2018)’a göre ise çizgi roman toplumda ilgi çeken özellikleri ile kazandığı konumu açısından değerlendirildiğinde bu bilgi doğrultusunda çizgi romanın toplumda elde ettiği önem fark edilebilir düzeydedir. Alsaç (1994)’a göre de çizgi roman, herhangi bir içeriğin resimlerle veya çizgilerle anlatılabilmesidir. Tüm bu tanımların yanı sıra çizgi roman diyalogların ve görsellerin bir araya gelmesi ile ortaya çıkan bir kurgulama sanatıdır (Cantek, 2004) tanımı da farklı bir yorum olarak karşımıza çıkmaktadır. Çizgi romanın tanımı ile ilgili en yaygın yorum ise çizgi romanların arka arkaya sıralanan görseller arasındaki bağı anlatan öykü ifadesiyle tanımlanmış olmasıdır (Özşen ve Sayın, 2004). Rota ve Izquierdo (2003)’ya göre eğitici çizgi romanlar hem edebî hem de kültürel açıdan zengin bir yapıyı bünyesinde barındıran ve okuyucu kitlesini ele alınan konu üzerinde düşündürmeye zorlayan bir türdür. Şentürk (2022) de bu türün eğitim faaliyetlerindeki işlevine dikkat çekerek çizgi romanların kendine has kıyafet ve güçlerle donatılmış karakterlerin bir senaryo etrafında buluşmasının ötesine geçtiğini ifade etmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde çizgi romanların kullanılmasından bahsedecek olursak İlhan (2016)’a göre Sosyal Bilgiler dersinde çizgi roman kullanılması ülkemizde fazla karşılaşılmayan bir tekniktir hatta Çelikkaya ve Kuş (2009)’a göre de Sosyal Bilgiler ders sürecinde kullanılabilen materyaller fazlaca sınırlı bir çerçevededir. İlhan (2016) da öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde sadece ders kitabını ve haritaları kullanmaları nedeniyle de materyallerden faydalanan öğretmen oranının düşük olduğunu vurgulamaktadır. Ünal (2018)’a göre ise Sosyal Bilgiler dersi gibi sözel içeriğe sahip bir

ders sürekli kitap odaklı işlenip sürece herhangi bir materyal ile destek çıkılmaması öğrencinin derse karşı motivesini düşüreceğinden dersten alınacak verimi de olumsuz etkileyebilmektedir. Bu bağlamdan yola çıkarak Sosyal Bilgiler dersinde çizgi romanların materyal olarak kullanılmasının önemi gözler önüne serilmektedir. Bu çerçevede Kurt (2019)'un belirttiği gibi kavramları çizgi roman ile öğretmek, kavram yanlışlarını tespit edilebilmek ve yanlışların ortadan kaldırılması ile gerekse edebî yazı türlerinin çizgi roman kullanılarak aktarılmasıyla eğitici çizgi romanlar Sosyal Bilgiler öğretim sürecinde kullanılabilirler.

İlgili alan yazın incelendiğinde eğitici çizgi romanların öğrencilerin dersle ilgili tutumlarını ve motivasyonlarını inceleyen çalışmaların (Çiçek Şentürk ve Selvi, 2023; Haugard, 1973; İlhan, 2016; İlhan ve Oruç, 2019; Şentürk ve Şimşek, 2022; Topkaya, 2014; Topkaya ve Şimşek, 2015; Topkaya, 2016a; 2016b; 2017; Türkal, 2018; Ünal ve Demirkaya, 2019), eğitici çizgi romanların akademik başarıyı pozitif yönde etkilediğini kanıtlayan (İlhan, 2016; İlhan ve Oruç, 2019; Kaba, 2021; Sarıbiyık, 2018; Şentürk ve Şimşek, 2022; Topkaya, 2016; Ünal, 2018; Ünal ve Demirkaya, 2019; Yıldırım, 2016) çalışmaların yoğun olduğu görülürken bu türe ait nitel çalışmaların sayıca çok yoğun olmadığı (Çiçek Şentürk ve Selvi, 2023; Şentürk, 2023; Topkaya ve Doğan, 2020; Yıldırım, 2016) tespit edilmiştir. Varılan bu sonuç ise araştırmanın literatüre önemli bir katkı sunacağını ortaya koymaktadır. Araştırma bulgularının alana katacağı yeni görüşler ve tespitler araştırmanın önemini oluşturan başlıca unsurlardan sayılabilir. Bununla birlikte konuya ilişkin literatürdeki zenginliğe yeni bir kaynak sunabilme olasılığı olması, araştırmanın önemini arttıran diğer unsurlar konumundadır.

1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı eğitici çizgi romanın Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarının öğrencilere aktarılması sürecinde kullanımı ile ilgili öğrenci görüşlerinin alınmasıdır. Bu çerçevede bu çalışma kapsamında araştırılması planlanan alt problemlere şu şekilde yer verilmiştir:

1. Eğitici çizgi romanların okuma alışkanlığına etkisi var mıdır?
2. Eğitici çizgi romanların tartışma becerisine etkisi var mıdır?
3. Eğitici çizgi romanlardaki karakterlerin empati kurma becerisine etkisi var mıdır?
4. Eğitici çizgi romanların konu anlatımına etkisi var mıdır?
5. Eğitici çizgi romanların derse aktif katılıma etkisi var mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Yapılan bu çalışma 7. Sınıf ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi kapsamında kullanılan eğitici çizgi romanlara yönelik görüşlerinin ayrıntılı bir şekilde incelendiği nitel bir araştırmadır. Bu gerekçeyle yapılan bu araştırma, nitel araştırma desenlerinin alt tekniklerinden biri olan durum çalışması tekniği göz önünde bulundurulurken yürütülmüştür. Nitel araştırma, insanın mevcut potansiyelini fark etmesine yardımcı olan ve kendisiyle birlikte içinde bulunduğu sosyal çevreye ait dinamikleri de

anlamasına yardımcı olan bir yöntemdir. Bu araştırmalarda incelenen olgulara ilişkin bir sonuca ulaşma gayreti vardır (Baltacı, 2019). Nitel araştırmaların en nihai amacı, araştırma kapsamında belirlenen sorulara ilişkin katılımcı görüşlerinin transkript edilerek belli başlı temaların ortaya çıkarılmasıdır (Kurt, 2019). Bundan dolayı nitel araştırma yöntemlerinde tespit edilen sorunlara ilişkin subjektif bir bakış açısının var olduğu söylenebilir (Baltacı, 2019).

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim yılı güz döneminde Hatay Antakya ilçesinde MEB'e bağlı bir okulda öğrenim gören 20 7. sınıf öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Çalışma grubunu öğrencilerin 8'i erkek 12'si de kızdır. Çalışma grubunda yer alan öğrenciler, kendi istekleriyle bu çalışmaya katkı sağlamışlardır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmacı tarafından 7. sınıf sosyal bilgiler dersi kapsamındaki birey ve toplum öğrenme alanına ait kazanımlar çerçevesinde Pixton adlı eğitici çizgi roman çizimine imkân tanıyan web 2.0 aracı ile <http://www.pixton.com> adresli web ara yüzünden faydalanılarak 3 farklı eğitici çizgi roman hazırlanmıştır. Bu çerçevede araştırmacı tarafından öğrenme alanına ait her kazanım için birer senaryo yazılarak eğitici çizgi romanlara son hâli verilmiştir.

Nitel araştırmalarda herhangi bir konuya ilişkin veriler genellikle gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme formları, belge incelemeleri ve ifadelerin analizi gibi farklı tekniklerle elde edilmektedir (Baltacı, 2019). 7. Sınıf ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde çizgi romanların kullanımına yönelik bakış açılarının incelendiği bu araştırmada yarı-yapılandırılmış mülakat formundan faydalanılmıştır. Mülakat formunda yer alan 5 adet açık uçlu soruyu öğrencilerin cevapları istenmiştir. Ortaya konulan bu mülakat formu içeriğinin kapsam geçerliliğinin sağlanabilmesi için alanında uzman üç Sosyal Bilgiler öğretmenin görüşüne başvurulmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda şu sorulara yer verilmiştir:

- Eğitici çizgi romanların okuma alışkanlığınız üzerinde nasıl bir etki yarattığını açıklayınız?
- Eğitici çizgi romanların tartışma becerinize etkisi nasıl olmuştur? Açıklayınız.
- Eğitici çizgi romanlarda yer alan karakterlerin empati kurma becerinize etkisi oldu mu? Açıklayınız.
- Eğitici çizgi romanların konu anlatımında sizi en çok etkileyen yönü ne olmuştur? Açıklayınız.
- Eğitici çizgi romanlar ders sürecine aktif katılımınızı sağlıyor mu? Açıklayınız.

2.4. Verilerin Analizi

7. sınıf ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde çizgi romanların kullanımı hakkındaki görüşlerinin alındığı bu çalışmada yarı-yapılandırılmış mülakat formu aracılığıyla elde edilen veriler, içerik analizine tabi tutularak çözümlenmiştir. İçerik analizi, araştırmaya ait kalıp düşünceleri, konuları, ön düşünceleri ve anlamları belirlemek amacıyla bulguların dikkatlice ve sistemli bir şekilde incelenerek yorumlanabilmesidir. Bu nedenle içerik analizi, çalışma kapsamında ulaşılan verilerin daha detaylı ele alınmasını ve bu verilere açıklık getiren kavram, kategori ve temaların belirlenmesini gerekli kılar (Baltacı, 2019). Elde edilen bulgular ışığında birbiriyle ilintili olan veriler belirli başlıklar kapsamında toplanarak sınıflandırılmıştır. Bu başlıkların oluşturulmasında ise öğrenci yorumları göz önünde bulundurulmuş ve aynı başlık altında toplanabilen yorumların miktarı çerçevesinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu çerçevede belirlenen temalara uyum sağlayan öğrenci görüşleri Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, ... Ö20 olarak ifade edilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmanın alt problemleri kapsamında yer alan bulgulara araştırmanın bu bölümünde ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Tablo 1: Eğitici Çizgi Romanların Okuma Alışkanlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Kategoriler	Öğrenciler	f
Hızlı okuma becerisi kazandırması	Ö2,Ö6,Ö10,Ö11,Ö14,Ö18	6
Okuma alışkanlığı kazandırması	Ö3,Ö4,Ö12,Ö13	4
Okuma motivasyonu kazandırması	Ö7,Ö8,Ö16,Ö17	4
Okuduğunu anlama becerisini geliştirmesi	Ö5,Ö9, Ö20	3
Kelime dağarcığını geliştirmesi	Ö1,Ö15	2
Diyalogların katkı sağlaması	Ö19	1

7. sınıf öğrencilerinin “Eğitici çizgi romanların okuma alışkanlığınız üzerinde nasıl bir etki yarattığını açıklayınız?” sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 1’de ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin 6’sı “Hızlı okuma becerisi kazandırması” şeklinde görüş bildirmiştir. 4 öğrenci “Okuma alışkanlığı kazandırması” cevabını verirken, 4 öğrenci “Okuma motivasyonu kazandırması”, 3 öğrenci “Okuduğunu anlama becerisini geliştirmesi”, 2 öğrenci “Kelime

dağarcığını geliştirmesi”, ve yine 1 öğrenci “Diyalogların katkı sağlaması” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Tablo 1’de yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri ise şu şekildedir:

“**Hızlı Okuma Becerisi Kazandırması**” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Çizgi romanlar süreli olduğu için okumamızı hızlandırmamız gerekti ve öyle de oldu.” (Ö18) “**Okuma Alışkanlığı Kazandırması**” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Çoğu kitap, eğitici çizgi romanlar gibi olursa pek çok insan bunları okumak ister. Böylece herkes okuma alışkanlığı kazanır.” (Ö3) “**Okuma Motivasyonu Kazandırması**” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Daha fazla kitap okumam gerektiğini gördüm. Çünkü ne kadar kitap okursam o kadar etkili anlayabilirim.” (Ö7) “**Okuduğunu Anlama Becerisini Geliştirmesi**” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Anlama becerimi geliştirdi ve görsellerle desteklemek benim daha iyi anlamama neden oldu.” (Ö9) “**Kelime Dağarcığını Geliştirmesi**” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Bilmediğim yeni kelimeler öğrendim.” (Ö1) “**Diyalogların Katkı Sağlaması**” görüşüne ait öğrenci ifadesi: *Diyaloglar daha değişik bir renk kattı.*” (Ö19)

Tablo 2: Eğitici Çizgi Romanların Tartışma Becerisi Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Kategoriler	Öğrenciler	f
Empati kurabilme becerisi kazandırması	Ö6,Ö11,Ö13,Ö17,Ö18,Ö19	6
Tartışma becerisi kazandırması	Ö12,Ö14,Ö15,Ö16	4
Etkin dinleme becerisi kazandırması	Ö5,Ö7,Ö20	3
Yüksek sesle konuşmama alışkanlığı kazandırması	Ö1,Ö10	2
Sakin davranabilme becerisi kazandırması	Ö2,Ö3	2
Etkin iletişim kurabilme becerisi kazandırması	Ö4,Ö8	2
Hayal gücünü geliştirmesi	Ö9	1

7. sınıf öğrencilerinin “**Eğitici çizgi romanların tartışma becerinize etkisi nasıl olmuştur? Açıklayınız.**” sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 2’de ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin 6’sı “Empati kurabilme becerisi kazandırması” şeklinde görüş bildirmiştir. Yine 4 öğrenci “**Tartışma becerisi kazandırması**” cevabını verirken, 3 öğrenci “**Etkin dinleme becerisi kazandırması**”, 2 öğrenci “**Yüksek sesle konuşmama alışkanlığı kazandırması**”, 2 öğrenci “**Sakin davranabilme becerisi kazandırması**” ve yine 2 öğrenci “**Etkin iletişim kurabilme becerisi kazandırması**” şeklinde görüş bildirirken 1 öğrenci de “**Hayal gücünü geliştirmesi**” şeklinde görüş bildirmiştir. Tablo 2’de yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

“**Empati kurabilme becerisi kazandırması**” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “**Tartışma yerine empati kurarsak tartışma diye bir şey kalmaz.**” (Ö19) “**Tartışma becerisi kazandırması**” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “**Ben çizgi romanları okumadan önce tartışma becerimin eksik olduğunu bilmiyordum.**” (Ö15) “**Etkin dinleme becerisi kazandırması**” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “**Çizgi romanlardan anladığım her bireyin düşüncesinin dinlenilmesi gerektiğidir.**” (Ö5) “**Yüksek sesle konuşmama alışkanlığı kazandırması**” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “**Tartışırken ses düzeyimizi kontrol edebilmeyi öğretmiştir.**” (Ö10) “**Sakin davranabilme becerisi kazandırması**” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “**Tartışma becerime etkisi çoktu. Daha sakin bir konuşmayla ikna becerim ile dinleyerek ve anlayarak daha rahat tartışabileceğim yani konuşabileceğimi öğrendim.**” (Ö2) “**Etkin**

iletişim kurabilme becerisi kazandırması” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “İletişimi etkileyen faktörleri kullandığımda daha olumlu sonuçlar alabileceğimi öğrendim.” (Ö4) **“Hayal gücünü geliştirmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “Çizgi roman hayal gücümüzü geliştirdi ve artık daha geniş düşünmemizi sağladı.” (Ö9)

Tablo 3: Eğitici Çizgi Romanlardaki Karakterlerin Empati Kurma Becerisi Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Kategoriler	Öğrenciler	f
Empati kurabilme becerisi kazandırması	Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö6,Ö8,Ö13	7
Problem çözme becerisi kazandırması	Ö3,Ö11,Ö18,Ö20	4
Etkin iletişim kurabilme becerisine katkı sağlaması	Ö12,Ö15,Ö17	3
Karakterler ve ortamın öğrenmeye etkilerini fark ettirmesi	Ö7,Ö16,Ö14	3
Beden dili ve mimiklerin gelişimine etkisi	Ö9,Ö19	2
Etkin dinleme becerisini geliştirme	Ö10	1

7. sınıf öğrencilerinin **“Eğitici çizgi romanlarda yer alan karakterlerin empati kurma becerinize etkisi oldu mu? Açıklayınız.”** sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 3’te ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin 7’si “Empati kurabilme becerisi kazandırması” şeklinde görüş bildirmiştir. 4 öğrenci “*Sorun çözme becerisi kazandırması*” cevabını verirken, 3 öğrenci “*Etkin iletişim kurabilme becerisine katkı sağlaması*”, 3 öğrenci “*Karakterler ve ortamın öğrenmeye etkilerini fark ettirmesi*”, 2 öğrenci “*Beden dili ve mimiklerin gelişimine etkisi*” ve yine 1 öğrenci de “*Etkin dinleme becerisini geliştirme*” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Tablo 3’te yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

“Empati kurabilme becerisi kazandırması” görüşüne ait öğrenci ifadesi: “*Etkisi tabii ki oldu. Bundan sonra çift taraflı düşüneneğim. Bana kötü bir şey yapıldığında kötü bir şeyle karşılık vermeden olumlu düşüneneğim.*” (Ö2) **“Sorun çözme becerisi kazandırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “*Çizgi romandaki karakterler empati kurarak tüm sorunlarına çözüm buldular. Bu durum benim de sorunlarımı empati ile çözebileceğimi gösterdi.*” (Ö3) **“Etkin iletişim kurabilme becerisine katkı sağlaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “*Bu sayede insanlarla olan iletişimim daha etkili ve güzel oluyor.*” (Ö12) **“Karakterler ve ortamın öğrenmeye etkilerini fark ettirmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “*Karakterler ve ortamlar hepsi gayet iyiydi. Bu nedenle empati kurmada bildiğim şeyleri pekiştirdim ve bilmediğim birkaç şey daha ekledim.*” (Ö7) **“Beden dili ve mimiklerin gelişimine etkisi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “*Çizgi romanda kullanılan beden dili ve mimikler empati kurma duygusunu desteklemiştir. Ben de empati kurarken beden dilimi ve mimiklerimi etkili kullanacağım.*” (Ö9) **“Etkin dinleme becerisini geliştirme”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: “*Bence empati kurmayı çok iyi anlattılar. Empati kurarken etkin dinlemeye de etkisi oldu.*” (Ö10)

Tablo 4: Eğitici Çizgi Romanların Konu Anlatımı Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Kategoriler	Öğrenciler	f
Empatik duyguların önemini ortaya koyması	Ö6, Ö8, Ö11, Ö17, Ö18	5
Sorunların çözümünün kolay olabileceğini fark	Ö1, Ö5, Ö7, Ö20	4

ettirmesi		
Etkin konuşmanın ve etkin dinlemenin önemini kavratması	Ö12, Ö13, Ö15	3
Etkili iletişimin önemini ortaya koyması	Ö9, Ö14	2
Konunun gerçek hayatla ilişkilendirilmesini sağlaması	Ö3, Ö19	2
Jest ve mimiklerin iletişimdeki önemini ortaya koyması	Ö2, Ö16	2
Aile içi iletişimin önemini vurgulaması	Ö10	1
Olumlu iletişim kurabilmeye katkısı	Ö4	1

7. sınıf öğrencilerinin **“Eğitici çizgi romanların konu anlatımında sizi en çok etkileyen yönü ne olmuştur? Açıklayınız.”** sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 4’te ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin 5’i **“Empatik duyguların önemini ortaya koyması”** şeklinde görüş bildirmiştir. 4 öğrenci **“Sorunların çözümünün kolay olabilmesini fark ettirmesi”** cevabını verirken, 3 öğrenci **“Etkin konuşmanın ve etkin dinlemenin önemini kavratması”**, görüşünü belirtmiştir. Ayrıca 2 öğrenci **“Etkili iletişimin önemini ortaya koyması”**, 2 öğrenci **“Konunun gerçek hayatla ilişkilendirilmesini sağlaması”** şeklinde görüş bildirmiştir. Yine 2 öğrenci **“Jest ve mimiklerin iletişimdeki önemini ortaya koyması”** cevabını verirken 1 öğrenci de **“Aile içi iletişimin önemini vurgulaması”** şeklinde görüş bildirmiştir. 1 öğrenci ise **“Olumlu iletişim kurabilmeye katkısı”** şeklinde görüş bildirmiştir. Tablo 4’te yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

“Empatik duyguların önemini ortaya koyması” görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Empati kurmak, karşımızdakinin duygularını, hislerini anlayabilmek benim için çok önemli. Bu sayede empati kuramayan kişiler artık empati kuracaklar.”** (Ö8) **“Sorunların çözümünün kolay olabilmesini fark ettirmesi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Beni en çok etkileyen yönü karakterlerin gerçek dünyamızdaki insanlar gibi ders işleyip sorunlarını çözmeye çalışmaları oldu.”** (Ö1) **“Etkin Konuşmanın ve Etkin Dinlemenin Önemi Kavratması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Etkin konuşup etkin dinlemenin önemi beni en çok etkileyen yönü oldu.”** (Ö15) **“Etkili iletişimin önemini ortaya koyması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Etkili iletişim kurmanın ne kadar önemli olduğunu gördüm.”** (Ö14) **“Konunun gerçek hayatla ilişkilendirilmesini sağlaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Konuların gerçek hayatta çok lazım olduğunu ve kullanmam gerektiğini anladım.”** (Ö3) **“Jest ve mimiklerin iletişimdeki önemini ortaya koyması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Mimikleri ve beden dilleri beni çok etkiledi.”** (Ö2) **“Aile içi iletişimin önemini vurgulaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Aile içi iletişimimizi daha iyi kurabilmek için önyargılı davranmamamız gerektiğini anladım.”** (Ö10) **“Olumlu iletişim kurabilmeye katkısı”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Empatiyi daha çok kullanmalıyım benim için daha iyi olur. Böylece insanlarla olumlu iletişim kurmuş ve onları anlamış olurum.”** (Ö4)

Tablo 5: Eğitici Çizgi Romanların Derse Aktif Katılım Sağlama Konusundaki Etkisine İlişkin Bulgular

Kategoriler	Öğrenciler	f
Derse aktif katılma oranını artırması	Ö7, Ö8, Ö13, Ö15, Ö20	6
Eğlenceli olması	Ö4, Ö10, Ö14	3

Dersi etkili dinleyebilmeye etkisi	Ö12, Ö18, Ö19	3
Sorgulama oranını arttırması	Ö1, Ö16	2
Toplumda bilinçli ve gelişmiş birey olmaya katkısı	Ö2, Ö17	2
Eğitici olması	Ö3	1
Ders verimini arttırması ve açıklayıcı olması	Ö11	1
Öğretmene saygı duymayı ve empati kurabilmeyi sağlaması	Ö5	1
Güzel cevap verebilmeyi sağlaması	Ö6	1
Sıkıcı olmadığı için motivasyonu arttırması	Ö9	1

7. sınıf öğrencilerinin **“Eğitici çizgi romanlar ders sürecine aktif katılımınıza sağlıyor mu? Açıklayınız.”** sorusuna vermiş oldukları cevaplara Tablo 5’te ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde 7. Sınıf öğrencilerinin 6’sı **“Derse aktif katılma oranını arttırması”** şeklinde görüş bildirmiştir. 3 öğrenci **“Eğlenceli olması”**, 3 öğrenci **“Deri etkili dinleyebilmeye etkisi”**, 2 öğrenci **“Ders sonuna doğru sıkıcı olması”**, cevaplarını verirken 2 öğrenci **“Sorgulama oranını arttırması”**, 1 öğrenci **“Toplumda bilinçli ve gelişmiş birey olmaya katkısı”** şeklinde görüş bildirmiştir. Ayrıca yine 1’er öğrenci **“Eğitici olması”**, **“Ders verimini arttırması ve açıklayıcı olması”** ve **“Öğretmene saygı duymayı ve empati kurabilmeyi sağlaması”** cevaplarını verirken yine 1 öğrenci **“Güzel cevap verebilmeyi sağlaması”**, 1 öğrenci ise **“Sıkıcı olmadığı için motivasyonu arttırması”** yönünde görüş bildirmişlerdir. Tablo 5’te yer alan tüm görüşlere ait bazı öğrenci ifadeleri şu şekildedir:

“Derse aktif katılma oranını arttırması” görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Evet, artık Sosyal Bilgiler dersinin faydalarını daha çok anladım ve Sosyal Bilgiler dersine daha fazla katılacam.”** (Ö15) **“Eğlenceli olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Evet, dersi daha eğlenceli işliyoruz. Böylece ders daha verimli geçiyor.”** (Ö4) **“Dersi etkili dinleyebilmeye etkisi”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Dersi daha iyi, etkin dinlemememi sağlıyor.”** (Ö12) **“Ders sonuna doğru sıkıcı olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Sonlara doğru sıkıcı oldu ama evet sağladı.”** (Ö16) **“Sorgulama oranını arttırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Artık bazı şeyleri sorguluyorum.”** (Ö1) **“Toplumda bilinçli ve gelişmiş birey olmaya katkısı”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Tabii ki sağlar, bu derse katılmalıyım ki toplumda daha gelişmiş ve bilinçli bir birey olayım ve topluma böyle bireyler katayım.”** (Ö2) **“Eğitici olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Eğitici olduğu için tüm öğrenciler tarafından çok beğenileceğini düşünüyorum.”** (Ö3) **“Ders verimini arttırması ve açıklayıcı olması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Evet, daha açıklayıcı oluyor. Derslerde daha verimli oluyoruz.”** (Ö11) **“Öğretmene saygı duyabilmeyi sağlaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Evet, çünkü öğretmenimiz ders anlatırken ona saygı duyup empati kurmam gerekiyor.”** (Ö5) **“Güzel cevap verebilmeyi sağlaması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Evet, daha güzel cevap vermemizi sağlar.”** (Ö6) **“Sıkıcı olmadığı için motivasyonu arttırması”** görüşüne ait öğrenci ifadesi: **“Tabii ki de sağlıyor. Derse daha motivasyonlu bir şekilde katılmamı sağlıyor. Sıkılmadan izledim ve okudum. Çok iyiydi.”** (Ö9)

3. Sonuç ve Tartışma

İçinde bulunulan bu çağda yaşanan teknolojik gelişmeler, özellikle eğitim sistemlerinin işleyişinde olumlu değişikliklerin yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Bu değişiklikler ise en fazla materyal üretiminde hissedilmiştir. Bir ders programında yer alan becerilerin, değerlerin ve kavramların bir öğrencilere tam olarak kazandırılması sürecinde kullanılan materyaller büyük önemi taşımaktadır. Bu nedenle, yapılandırılan eğitim yaklaşımı çerçevesinde öğretim sürecinde materyal kullanım oranı artmıştır. Teknolojik ilerlemeler ile sınıfta kullanılabilen öğretim materyal çeşitliliği de artmıştır. Bu gelişmeler sonucunda görsel içerikli materyallerin öğrenme ortamına entegre edilmesi kolay hâle gelmiştir (Şentürk, 2020). Teknoloji ile harmanlanan materyallerin önemi ise bilgi kalıcılığının ve motivasyonun sağlanmasının zor olduğu sözel derslerde ön plana çıkmaktadır. Bu derslerden biri olan Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin geleneksel ders materyalleri dışında materyaller üretebilmeleri ve dersle bütünleştirmeleri bu nedenle önemli görülmektedir. Şentürk (2020)'e göre öğretim süreci ile bütünleşen materyaller öğrenmeyi daha kolay hâle getirmek, bilgiyi somutlaştırmak ve öğrenme sürecini etkin kılabilen olarak ifade edebileceğimiz fonksiyonları vardır.

Teknoloji kullanımı ile oluşturulabilen eğitici çizgi romanların sahip olduğu kıstaslar özellikle sözel derslerde yaşanan isteklendirme ve bilgi kalıcılığı sorununu ortadan kaldıracak nitelikte olduğundan Sosyal Bilgiler dersinde eğitici çizgi romanların kullanılması ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda yapılan bu çalışma ile hedef Sosyal Bilgiler dersinde uygulanan eğitici çizgi romanlar hakkındaki öğrenci görüşlerini ortaya koymaktır.

Çalışmanın birinci alt problemi kapsamında öğrencilere yöneltilen “Eğitici çizgi romanların okuma alışkanlığınız üzerinde nasıl bir etki yarattığını açıklayınız?” sorusu ile ilgili en fazla belirtilen görüş “Hızlı okuma becerisi kazandırması” şeklinde olmuştur. İkinci sırada ise “Okuma alışkanlığı kazandırması” görüşü yer almıştır. Elde edilen bu sonucu destekler nitelikte literatürde rastlanan bazı çalışmalar olmuştur. Haugaard (1973) Hutchinson (1949), Koenke (1981) ve Sones (1944)'e göre eğitici çizgi romanlar, okumayı sevemeyen veya başaramama korkusu yaşayan öğrencilerin okuma alışkanlığını kazanmasını sağlar (Akt. Şentürk, 2020). Çizgi roman, doğru kullanma ve yönlendirebilme sonucunda öğrenciye okuma alışkanlığı kazandırabilme açısından katkı sağlayabilir (Benice, 2016). Bu tür çizgi roman kitaplarını okuma alışkanlığı olan çocuklarda, okuduğunu anlayabilme yeteneklerinin fazlaca geliştiği söylenebilir, çünkü metnin anlamını çözebilmek için hem görselleri hem de kelimeleri çözümlenmeleri gerekmektedir (Esmer, 2014).

Çalışmanın ikinci alt problemi kapsamında öğrencilere yöneltilen “Eğitici çizgi romanların tartışma becerinize etkisi nasıl olmuştur? Açıklayınız.” sorusu ile ilgili en fazla belirtilen görüş “Empati kurabilme becerisi kazandırması” şeklinde olmuştur. İkinci sırada ise “Tartışma becerisi kazandırması” görüşü yer almıştır. Elde edilen bu sonucu destekler nitelikte (Çiçek Şentürk ve Selvi, 2023; Esmer, 2014; Şentürk, 2023) çalışmalar mevcuttur. Esmer (2014) tarafından yapılan çalışmada eğitsel tarafı fazla olan eğitici çizgi romanlar, okuyan kişiyi bilgi sahibi yapmak, okuyanın davranışlarında pozitif etki yaratmak, okuyan kişiyi yapabilecekleri konusunda eğitebilmek için yazıldığı ve çizildiği vurgulandığı görülmüştür.

Çalışmanın üçüncü alt problemi kapsamında öğrencilere yöneltilen “Eğitici çizgi romanlarda yer alan karakterlerin empati kurma becerinize etkisi oldu mu? Açıklayınız.” sorusu ile ilgili en fazla belirtilen görüş “Empati kurabilme becerisi kazandırması” şeklinde olmuştur. İkinci sırada ise “Sorun çözme becerisi kazandırması” görüşü yer almıştır. Elde edilen bu sonucu destekler nitelikte (Esmer, 2014) tarafından yapılan çalışmada eğitici çizgi romanlar ile yapılan anlatımların çocuklarda empati kurabilme becerisini geliştirebilmesine, hayal kurabilmesini sağlayarak hayallerden gerçekliğe dönüşebilen yenilikleri deneyimlemesine de zemin hazırlar bilgisine ulaşılmıştır.

Çalışmanın dördüncü alt problemi kapsamında öğrencilere yöneltilen “Eğitici çizgi romanların konu anlatımında sizi en çok etkileyen yönü ne olmuştur? Açıklayınız.” sorusu ile ilgili en fazla belirtilen görüş “Empatik duyguların önemini ortaya koyması” şeklinde olmuştur. İkinci sırada ise “Sorunların çözümünün kolay olabilmesini fark ettirmesi” görüşü yer almıştır. Elde edilen bu sonucu destekler nitelikte (Çiçek Şentürk ve Selvi, 2023; Şentürk, 2023; Şentürk ve Şimşek, 2021; Topkaya ve Doğan, 2020) tarafından yapılan çalışmada çizgi romanların öğrencilerin sınıf ortamında derse katılımını sağlayabilme, ayrıca kavram öğretimini sağladığı ve empatik bakış açısını kazandırdığı bilgisine ulaşılmıştır.

Çalışmanın beşinci alt problemi kapsamında öğrencilere yöneltilen “Eğitici çizgi romanlar ders sürecine aktif katılımınızı sağlıyor mu? Açıklayınız.” sorusu ile ilgili en fazla belirtilen görüş “Derse aktif katılma oranını arttırması” şeklinde olmuştur. İkinci sırada ise “Eğlenceli olması” görüşü yer almıştır. Elde edilen bu sonucu destekler nitelikte (Cheesman, 2006) tarafından yapılan çalışmada eğitici çizgi romanın ilk defa öğrenilecek olan içeriği öğrencilere eğlenceli bir ortam ile öğretmenin yanı sıra, öğrencinin dikkatinin ve motivasyonunun devamlı yüksek olmasını ve derse vaktinde gelebilmelerini sağladığı bilgisine vurgu yapmıştır (Akt. Şentürk, 2020).

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Eğitici çizgi romanlar ile ilgili çalışma yapmak isteyen araştırmacıların, bu konuda yapılan bilimsel araştırmaları incelemeleri önerilmektedir.
- Bu araştırma Sosyal Bilgiler dersi ile sınırlıdır, diğer derslerde de eğitici çizgi romanların kullanımı ile ilgili çalışmalar yapılarak öğrenci görüşlerine başvurulmalıdır.
- Araştırmada ön plana çıkan konular, eğitici çizgi romanlar ile ilgili araştırma yapmak isteyen araştırmacılar için yol gösterici olabilir.

Kaynaklar

- Alsaç, Ü. (1994). *Türkiye’de karikatür, çizgi roman ve çizgi film*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aydemir, H. (2011). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı etkinliklerinin uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Elâzığ: Fırat Üniversitesi.
- Benice, A. (2016). *Çocuk kitaplarının çizgi romana uyarlanması sürecinde biçimlemeler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Arel Üniversitesi
- Cantek, L. (2004). *Çizgili hayat kılavuzu*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Çelik, K. ve İlhan, G. O. (2021). Çocuk haklarına yönelik eğitici çizgi roman: “Sadece biriyim”. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(1), 262-279.
- Çiçek Şentürk, Ö. (2020). *Argümantasyon destekli eğitici çizgi romanların öğrencilerin çevreye yönelik ilgi, motivasyon ve akademik başarılarına etkisi ile öğrenci deneyimleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çiçek Şentürk, Ö. and Selvi, M. (2023). Argumentation-supported educational comics as a teaching tool for environmental education. *Environmental Education Research*, 1-20. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/13504622.2023.2227357>
- Demirkasımoğlu, N. (2015). Toplum yaşamında kurallar: Birey-toplum ilişkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 139-156.
- Dinç, İ. (2014). *İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi iletişim ve insan ilişkileri ünitesinde geçen kavram ve tanımlara erişme düzeyi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan: Erzincan Üniversitesi.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Duman, M. (2011). *Sosyal bilgiler dersi öğretim materyallerinde empati becerisinin geliştirilmesi: amaç, kapsam ve etkililik*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Esmer, B. (2014). *Çizgi romanların çocuk eğitimi açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Gül, G. (2004). Birey toplum eğitim ve öğretmen. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 223-236.
- Gürbüz, N. (2013). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim programlarını tanıma yeterliklerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- İlhan, G. O. (2016). *Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi romanların kullanımı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Kurt, S. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi roman kullanımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- MEB ve TTKB. (2015). *Sosyal bilgiler dersi 4, 5, 6 ve 7. sınıflar öğretim programı*. Ankara: MEB.
- MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu (4-5. sınıflar)*. Ankara: MEB.
- Özmen, C. (2010). *Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Öztürk, C. ve Kafadar, T. (2020). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının değerlendirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 112-126.
- Safran, M. (2015). *Sosyal bilgiler öğretimine bakış*. B. Tay ve A. Öcal (Eds.). Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi içinde (s. 1-18). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Sayın, Ö. (2004). Süper kahramanlar: Kostümün altında yatan ideoloji. *Folklor/Edebiyat*, 10(39), 77-82.
- Selvi, H. (2018). *Sosyal bilgiler dersi 2005 ve 2018 öğretim programlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- Sentürk, M. and Cicek Senturk, O. (2023). The social studies and science pre-service teachers' experiences of creative comics for environmental education. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 9(1), 109-123. <https://doi.org/10.46328/ijres.3080>
- Sentürk, M. (2023). Social studies pre-service teachers' educational comics experience for disaster education. *International Journal on Social and Education Sciences (IJonSES)* 5(1), 153–166. <https://doi.org/10.46328/ijonses.511>
- Şentürk, M. (2022). 21. Yüzyıl becerileri eğitiminde yaratıcı çizgi roman. M. Şentürk, U. Simsek ve Y. Topkaya (Ed.), *Yenilikçi yaklaşımlarla 21. yüzyıl becerileri eğitimi* (63-75). Vizetek Yayıncılık.
- Şentürk, M. and Şimşek, U. (2021). Educational comics and educational cartoons as teaching material in the social studies course. *African Educational Research Journal*, 9(2), 515-525.
- Şentürk, M. ve Şimşek, U. (2022). Sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman ve eğitici çizgi film kullanımının öğrenci tutum ve motivasyonuna etkileri. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 7(17), 378-413. DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.422>
- Topkaya, Y. (2014). *Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinde eğitici çizgi roman kullanımının bilişsel ve duyuşsal öğrenmelere etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Topkaya, Y. (2016). Eğitici çizgi romanların çevre sorunlarına yönelik bilişsel ve duyuşsal öğrenmeler üzerindeki etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 41(187), 199-219.
- Topkaya, Y. (2018). Demokratik algı üzerine eğitici çizgi romanların etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 747-756.
- Topkaya, Y. ve Doğan, Y. (2020). 7. sınıf sosyal bilgiler dersindeki “çevre sorunları ve çevreyle ilgili örgütler” konularının öğretilmesinde eğitici çizgi romanların etkisi: Karma bir araştırma. *Eğitim ve Bilim*, 45(201), 167-188.
- Turan, R. (2019). *Sosyal bilgilerin temelleri*. 3.Baskı, Anı Yayıncılık.
- Türkal, B. (2018). *Oluşturma ve uygulama açısından sosyal bilgiler öğretiminde bir öğretim materyali olarak çizgi roman kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Ünal, O. (2018). *Sosyal bilgiler dersinde eğitici çizgi roman kullanımının öğrenci başarısı ve tutumuna etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Zayımoğlu Öztürk, F. (2011). *Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının ilköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanlarına ilişkin öz yeterlik düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Extended Abstract

Introduction

An individual is an entity that has its own characteristics and can preserve these features, and whose quality is certain. (Demirkasimoglu, 2015), on the other hand, human finds a place in society with the expression "individual". From this point of view, society is a community of people who can sustain themselves, whose existence lasts for a long time, and who adopt a certain way of life (Gül, 2004). Based on this definition, it is not possible to consider the individual separately from the society. In our age, where the relations in the social structure consisting of individuals sharing the common culture are developed, the individual should learn communication starting from the family and within the framework of the institutional order in the social structure. In order to talk about these educational activities undertaken by educational institutions, it can be said that there is a condition for the formation of a socialized structure. Educational institutions, on the other hand, aim to raise young generations as effective and democratic citizens that their societies need (Turan and Yıldırım, 2019). Achieving this aim, which is mentioned in the education system, is tried to be achieved with the content of the Social Studies course. According to (Özmen, 2010), it can be said that Social Studies course has great importance for individuals to be active citizens in society.

It is important to create enriched materials in the process of making students gain the acquisitions within the scope of individual and community learning in the Social Studies program. In this context, one of the important materials is comics. To define educational comics, according to (Topkaya, 2017), comics are a genre in which any event that occurs in a certain period of time is revealed by using a combination of pictures and text. According to the educational comics (İlhan, 2016) in the Social Studies course, it is a technique that is not frequently encountered in our country. According to (Ünal, 2018), a course with a verbal content such as Social Studies is constantly taught with a book focus, and lack of support with any material will reduce the motivation of the student, which may negatively affect the efficiency of the course. Based on this, the importance of using comics as a material in the Social Studies course is revealed.

It can be stated that educational comics are of great importance in effectively transferring individual and social content from Social Studies learning areas to students. The possibilities of providing new findings that the research findings will add to the field and providing a new source to the richness in the literature on the subject are the main elements that constitute the importance of the research.

Purpose of the Study

The aim of this research is to get the opinions of the students about the use of educational comics in transferring the Social Studies course achievements of the educational comics to the students. In this context, the sub-problems are as follows:

1. The effect of educational comics on reading habits,
2. The effect of educational comics on discussion skills,
3. The effect of the characters in the educational comics on the ability to empathize,
4. The effect of educational comics on the subject,
5. The effect of educational comics on active participation in the lesson.

Method

Working Group

This research was carried out on 20 students studying in a school affiliated to the Ministry of National Education in Hatay Antakya district in the fall semester of the 2022-2023 academic year.

Data Collection Methods

This research is a research conducted to reveal the views of secondary school 7th grade students about the use of comics in the Social Studies course. This study was conducted using the case study technique, one of the qualitative research methods.

Data Collection Tools

A semi-structured interview form was used in this study, in which the opinions of secondary school 7th grade students about the use of comics in the Social Studies course were taken. In the interview form, 5 open-ended questions were used for the students to answer.

Analysis of Data

The data obtained in this study, in which the opinions of secondary school 7th grade students about the use of comics in the Social Studies course were taken, were interpreted using the content analysis technique.

Result and Discussion

With the technological advances, the variety of teaching materials has also increased. Thus, it has become easy to integrate visual materials into the learning environment (Şentürk, 2020). The importance of technological materials is that it is important to produce materials other than traditional course materials in the Social Studies course, which is one of the verbal courses where motivation is difficult to provide. Since the quality of comics that can be created with the use of technology can eliminate the motivation problem experienced in verbal lessons, the use of comics in the Social Studies course comes to the fore. The aim of this study is to reveal the students' views about the comics applied in the Social Studies course. The most stated opinion about the first sub-problem of the study was "To gain speed reading skills". In the second place, the opinion of "gaining the habit of reading" took place. The most stated opinion about the second sub-problem of the study was "Gaining the ability to empathize". In the second place, the opinion of "Gaining discussion skills" took place. The most stated opinion about the third sub-problem of the study was "Gaining the ability to empathize". In the second place, the opinion of "Gaining problem solving skills" took place. The most stated opinion about the fourth sub-problem of the study was "Revealing the importance of empathic feelings". In the second place, the opinion of "Making people realize that the solution of problems can be easy" took place. The most stated opinion about the fifth sub-problem of the study was "Increasing the rate of active participation in the course". In the second place, the opinion of "it should be fun" took place.

The following recommendations were made in the study:

- Researchers who want to work on educational comics are recommended to examine the scientific studies on this subject.
- This research is limited to the Social Studies course, and students' opinions should be sought by conducting studies on the use of educational comics in other courses.
- The prominent topics in the research can be a guide for researchers who want to do research on educational comics.